

Petr Boček, Honza Vojtíšek (eds.)
Umrličí věnec
Golden Dog 2021, 278 s.

Výběry z české poezie 19. století jsou v současných edičních plánech raritou. Petr Boček, který společně s Honzou Vojtíškem sestavil soubor převážně epických hororových balad Umrličí věnec, v předmluvě konstatuje, že se při výběru básní z poloviny předminulého století drželi spíše méně známých autorů. Když se řekne hororová balada, každého asi napadne Kytice, jejíž básně pro několik generací čtenářů představovaly iniciační čtivo. Karel Jaromír Erben je ve výběru jednou krátkou básní opravdu zastoupen a mezi autory nalezneme i další známá jména: jsou zde například Svatopluk Čech, Jan Neruda, Jaroslav Vrchlický a jediná žena – Božena Němcová. Některé z básní jsou poněkud klopotné a pro současného čtenáře, který není bohémista ani staromilec, mluví příliš tuhým jazykem. Jindy však narazíme na bizarní imaginaci, komické momenty a podivuhodné novotvary, například u Josefa Jaroslava Kaliny: „Nedej se svěští Ochechulím, / tu zůstaň, ať tě k srdci tulím!“ Patrný je vliv ohlasové poezie, která básně zabydluje lidovými motivy, zvyky a fantastickými bytostmi: vodníky, démony, kostlivci, vílami nebo upíry. Častým motivem je noční návštěva hřbitova, kostela nebo prokletého místa. Morbidní fascinace mrtvolami, narušováním věčného spánku nebožtíků či přehazováním a odcizováním kostí, za něž musí smrtelník pykat, je pozoruhodná. Mnohdy se ale jedná o horory sociální, v nichž lidé z okraje společnosti trpí za svá pochybení vlastně jen proto, že měli hlad a neměli na výběr.

Karel Kouba

Alice Vincentová
Přesazená
Přeložila Tereza Rotterová
Host 2020, 364 s.

Vystudovat prestižní školu, získat práci hudební redaktorky v uznávaném deníku The Telegraph, mít vlastní bydlení v Londýně – zní to jako životní sen mileniálů, avšak z knihy britské novinářky a spisovatelky Alice Vincentové nazvané Přesazená se dozvíme, že ani po dosažení tohoto zdánlivého ideálu nemusí být člověk spokojený a může se cítit značně vykořeněn. Dnešní třicátníci balancují na tenké hraně. Měli by dosáhnout vysněných kariér, cestovat po světě, prožít všechno, co jim život nabízí, a to nejlépe v instagramech kvalitě. Také je ale čeká realita nedostupného bydlení, obrovské pracovní konkurence, životní prázdnoty a vyhoření. Autorka v knize odkrývá svou osobní krizi spojenou s rozpadem vztahu a následnou ztrátou bydlení, v důsledku čehož se však naplno oddala své tajné vášni, zahradičení. To sice může být v Londýně pro člověka bez domu se zahradou trochu problém, ale jak se ukáže, není to nemožné. Kromě balkonového pěstování se nabízí třeba možnost dobrovolného obdělávání veřejné půdy. Kniha je napsaná čtivou formou deníkových zápisků zahrnujících jeden rok v autorčině životě, zároveň je však také průvodcem po parcích, botanických zahradách, významných sklenících a městských divočinách Londýna, New Yorku, Berlína nebo Amsterdamu. Mimo jiné se dozvíme spoustu historických zajímavostí o zahradičení a botanice za časů viktoriánské Anglie a jejich vlivu na ženskou emancipaci. A navíc dostaneme pár dobrých pěstitelských rad a tipů.

Zdeňka Beranová

Martina Slůvková
Synchroironizovaný muž
Brak 2020, 76 s.

Publikace Synchroironizovaný muž divadelnice Martiny Slůvkové je zábavná už svou formou připomínající dětskou knihu – má tvrdé lepenkové desky a je plná koláží, které stavějí na fascinaci podivným v přírodě (houby, ryby, větvení) i v kultuře „lidských organismů“ (obydlí, stroje, chrámová výzdoba). Sbírkou českých, slovenských a anglicky psaných mikropříběhů obsahuje prózu na hranici poezie, sarkasmus mířící k trapnosti, cynismus v mezích laskavosti. Hra s jazykem umožňuje autorce nahlížet obyčejnost z nezvyklé, a především neuctivé perspektivy. Slůvková brutálně a umanutě odhaluje strategii zvýznamňování každodennosti, bez níž se nikdo neobejdeme. Předkládá typologický katalog bezstarostných životů plných pohody – životů starých i mladých mužů a žen ve stavu první marné zamilovanosti i hořkosti milostného klamání, plačících do plných sklenic a hrnků, životů lidí, které čeká „na další den zase to isté“, „to isté s někým úplně jiným“ a kteří se přece „zajímají o úplně něco jiného“. V hrdinně prožívané zbytečnosti nejedinečného života se bolestivě poznáváme – všichni ztrácíme čas opájením se vlastním bohatým vnitřním světem, všem denní snění o tom, co bychom mohli, kdyby, brání ve světě vnějším udělat něco skutečně podstatného. Na všechny čeká práce, vztah, rodina. Co je normální? Co zvláštní? A komu na tom záleží? Škoda, že je Synchroironizovaný muž jen takovou „drobničkou“ – přesných a koncentrovaných postřehů o tom, jací jsou snící hrdinové dnešní doby, nikdy není dost.

Marta Martinová

Michal Reiman
Čínský deník a skupina Listy, jaro 1981
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2020, 164 s.

„Skutečná pravda spočívá v tom, že nevíme o zdejší praxi zhora nic. Můžeme jen s jistým odstupem registrovat to, co nám říkají hostitelé,“ píše historik Michal Reiman ve svém Čínském deníku, který nedávno vyšel péčí editorky Daniely Kolenovské. Čínu na jaře 1981 navštívila čtyřčlenná „delegace“ skupiny Listy; kromě Reimana ještě Zdeněk Hejzlar, Zdeněk Mlynář a Ada Müller. Reiman byl komunist a „druhé generace“ – jeho otcem byl Pavel Reiman, předválečný člen německé i československé komunistické strany, který se po roce 1948 až do procesu se Slánským podílel na tvorbě kulturní politiky KSČ. Michal Reiman vystudoval v Moskvě, kam s matkou utekli před Hitlerem, po návratu do Československa přijal reformní kurs a za normalizace mu bylo znemožněno působit v oboru. V západoněmeckém exilu se zapojil do práce skupiny Listy, jež se formovala kolem stejnojmenného časopisu pod vedením Jiřího Pelikána. Jak naznačuje titul knihy, spíše než cestopisem je kniha pohledem do dynamiky českého exkomunistického exilu, který zde reprezentuje zmíněná čtveřice na výpravě do neznámé země. Reiman sám si soudě podle jeho zápisků postupně uvědomoval, že z Číny mohou poznat jen málo a pochopit téměř nic, a snažil se tedy získat aspoň nějaké povědomí o postojích čínských historiků a historiček k tématům z ruských a sovětských dějin, jež ho zajímala. Publikace je zároveň výmluvnou připomínkou toho, jak málo je dosud historiograficky zpracované téma československých exilů v letech 1948 až 1989.

Matěj Mětelec

Osudná džungle
(Selva trágica)
Režie Yulene Olaizola, Mexiko 2020, 96 min.
Premiéra 9. 6. 2021 (Netflix)

Poctivých festivalových artovek se na Netflix moc nedostává, takže je o to příjemnější, když si prostřednictvím streamovací služby můžeme dopřát jeden z lépe hodnocených snímků loňského festivalu v Benátkách. Osudná džungle mexické režisérky Yulene Olaizoly patří k těm filmům, které prolínají sociální realismus s mysteriózními prvky převzatými z lokálních mytologií. Výsledek sice není tak vizuálně uhrančivý jako třeba dva roky starý tuniský snímek Očarování, je však pozoruhodné, jakým způsobem propojuje realistické a fantastní prvky do celku, který je rafinovanou pastí na diváky. Děj, odehrávající se ve dvacátých letech minulého století na hranicích Mexika a tehdejší britské kolonie, začíná jako příběh skupiny žen utíkajících před stárnoucím bílým obchodníkem, jenž se chce s jednou z nich oženit. Hned na začátku ženy vstupují do džungle, která se posléze stane dějištěm řady násilných střetnutí několika tlup mužů s kořistnickými záměry. Mladá Agnes, jedna z prchajících žen, se stává cizorodým elementem, trofejí a nakonec ztělesněním mayské mytické bytosti Xtabay, ženského démona vedoucího muže za jistou smrtí. Olaizola tu pozvolna příběhu dává misogynní mytickou perspektivu, která se rodí z paranoie a izolace cestovatelů v nebezpečné džungli. Enigmatický ponor do srdce temnoty působí dezorientujícím dojmem i na diváka, jenž postupně ztrácí přehled v ději a zůstává odkázaný na uhrančivé nebo brutální, každopádně ale ambivalentní obrazy.

Antonín Tesař

Igor Hosnedl
Rapunzel
Hunt Kastner, Praha, 17. 5. – 17. 7. 2021

Po několikaměsíčním zdlouhavém útlumu konečně ožily i malé spřátelené galerie na pražském Žižkově a v Karlíně, které opět bylo možné navštívit v rámci série „First Thursdays“, tedy prvních čtvrtků v měsíci, kdy mají zmíněné výstavní prostory prodloužené otevírací doby a nabízejí doprovodné akce ke svým instalacím. Na počátku června tak byla vedle sólových výstav Valentýny Janů, Josefa Mrvy či Jana Turnera k vidění také výstava Igora Hosnedla, kterou připravila galerie Hunt Kastner. Pod názvem Rapunzel se skrývá cyklus velkoformátových maleb, jež se pohybují na pomezí abstrakce a figurativní malby. Lze v nich nalézt pohádkové motivy, jako jsou z temnoty se vynořující dračí hlava či amputované údy, jež připomínají pramínky vlasů, tolikrát zmiňované v doprovodném textu Evy Skopalové. Tato nejednoznačnost je pro Hosnedlova tajuplnou tvorbu typická a v nejnovějším souboru navíc téměř absentují jakékoli lidské motivy (kromě povalující se hlavy a končetin bez těla na některých obrazech), které jeho tvorbě v minulosti často dominovaly. Lidské tělo ustupuje spletením oněch blíže nespecifikovaných údů, které se v některých obrazech mění v perfektně synchronizovanou mašinerii. Ani v tomto případě však obrazy zdaleka nepůsobí industriálním dojmem, nýbrž záhadně, fantasticky, někdy až magicky.

Natálie Drtinová

Jakub Maksymov
Tesla
Divadlo Komedie, Praha, premiéra 14. 6. 2021

Námětem nové inscenace režiséra a scenáristy Jakuba Maksymova jsou osudy vizionáře a čistokrevného nerda Nikolaj Tesly, popova syna, který dostal od otce svolení studovat milovanou fyziku, až když při epidemii cholery sedl smrti na lopatu. Naštěstí smrti o vlasek unikl, a svět tak nepřišel o jednoho z nejvýznamnějších a nejpozoruhodnějších vynálezců – ani o příběh ukazující, že cesty, jimiž se dějiny vědy ubírají, do značné míry určuje kapitál, mecenáši a hlavně investoři. Hra, lapidárně nazvaná Tesla, sází především na výraznou scénografii a hudební složku, zatímco děj se bohužel posouvá hlavně předčítáním biografie u osvětleného řečnického pultíku. Prodlevy způsobené přeskupováním a přestavováním scény jsou poněkud zdlouhavé, ale představení má i zábavné momenty. Podivná Teslu polidštuje jeho vřelý vztah ke zvířatům – v mládí ke kocourovi, díky němuž objeví kouzlo statické elektřiny, a po emigraci do USA k holubům. Gagy s vysavačem a větráky, tranzistory a televizemi či hry s transformátorem pro dálkový přenos energie, který je za dodržení určitých podmínek bezpečný i pro publikum, si užijí nejen inženýři elektrotechniky se svými potomky, ale každý, komu se někdy zasteskne po dobrodružstvích školní laboratoře. A když didaktičnost dění začne být přece jen trochu únavná, vytrhnou diváka z klímání dlouhé výboje Teslova transformátoru. Co lze na jevišti spatřit spektakulárnějšího než samo zjevení elektřiny?

Martin Zajček

Carine Donneger
S/T
CD, Tanzprocesz 2021

Jeden z nejnovějších titulů pařížského vydavatelství Tanzprocesz by mohl být ideální volbou pro ty posluchače, kteří za svůj život slyšeli už spoustu nejrůznější hudby, navštívili stovky, ne-li ještě více koncertů a jsou poněkud přesyceni, unaveni, nebo dokonce znechuceni hudebním provozem. Zkrátka pro všechny, kdo z uvedených důvodů raději než žánry, kapely, písničky či festivaly vyhledávají zvukové mikroudlosti. Jde o sonickou koláž, jakých sice mohli už také slyšet dost, nicméně podstatnější než zvuková originalita je v tomto případě volnost, s níž Carine Donneger jednotlivé fragmenty spojuje, stejně jako svoboda, kterou nahrávka posluchači dopřává. Název prvního tracku – Поездка – lze považovat za nomen omen: skladba složená s útržků konkrétních i abstraktních zvuků, hovorů v ruském jazyce (kdosi se tu opakovaně domáhá pirožků) i vzdálených melodií skutečně evokuje výlet, jakkoli se spíše než cestování Transsibiřskou magistrálou blíží somnambulnímu pohybu – nejen z místa na místo, ale prostřednictvím vzpomínek také v čase. Druhý track, nazvaný Nokte, je abstraktnější: neurčitě zvuky a občasný zpěv v jazyce, jež nedokážu identifikovat, se vynořují z téměř všudypřítomného, snad syntezátorového hučení. To zhruba v polovině na chvíli ustane a od tohoto momentu je nahrávka častěji přerušována tichem: prázdná místa skladbu ještě více fragmentarizují a zároveň umocňují sonické klustry a erupce. Zatímco první skladba má navzdory vysokému stupni dezorganizace určitý klimax, druhá končí v souladu se svým těžko předvídatelným průběhem – jako když utne.

Jan Klamm